

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**Програма
фахових вступних випробувань на ОКР «спеціаліст» та ОС «магістр»
за напрямом „Соціологія”**

**Затверджено Вченою радою
історичного факультету
протокол № 4
від 3 лютого 2016 р.**

Львів – 2016

Вступ до спеціальності

Предметне поле соціології, її призначення в суспільстві (завдання та функції). Рівні аналізу та структура соціологічного знання. Особливості соціологічного мислення. Соціальні закони: сутність, різновиди, характерні ознаки. Понятійно-категоріальний апарат соціології. Суспільство як соціальний феномен: сутність, характерні ознаки, основні критерії типології. Основні підсистеми суспільства. Соціальні інститути як структурні компоненти суспільства: поняття, функції, характерні ознаки, різновиди. Особистість у системі соціальних взаємодій, соціальні статуси та ролі. Соціалізація як процес інтеграції індивіда у суспільство, її особливості та основні форми. Поняття соціальної мобільності. Соціальна група та міжособова взаємодія. Квазігрупи та їх різновиди. Поняття конкретно-соціологічного дослідження, його інструментарій. Професія соціолога та спектр діяльності. Основні вимоги до соціолога-професіонала: знання, вміння, навички, професійно-ділові якості. Поняття професійної етики. Професійний кодекс соціолога.

Загальна соціологічна теорія

Предметна специфіка соціології в системі суспільствознавства, об'єкт і предмет соціології. Структура система соціологічного знання. Суспільство як специфічна система. Культура як інтегративна цілісність матеріального і духовного. Суспільство як соціальна система, його системна специфіка. Елементи соціальної системи як відносно автономні підсумки соціального цілого. Система соціальних відносин: акт, дія, зв'язок, взаємодія. Соціальні процеси, соціальні зв'язки. Інтеграція, дезінтеграція, девіація, соціальний контроль, соціальний конфлікт. Соціальна структура як елемент соціальної системи. Типологія соціальних груп. Процеси групової динаміки. Соціальна стратифікація як процес відтворення соціально-структурних елементів. Соціальний статус в системі соціальної стратифікації. Соціальна мобільність, її типи та чинники. Соціальні інститути як система організації та відтворення системи суспільних відносин. Структурні компоненти соціальних інститутів та технологія їх функціонування. Співвідношення понять "індивід", "людина", "особа", "особистість". Основні етапи соціалізації індивіда.

Соціальна структура та стратифікація

Соціальна структура суспільства: моделі, структурні елементи та правила вивчення. Соціальні групи. Соціальні страти. Соціальні верстви. Соціальна нерівність та її дві основні риси. Соціальна стратифікація та її три рівні вивчення. Типи соціальної стратифікації. Комплекс методів при вивченні процесів соціальної стратифікації. Системні характеристики (властивості) соціальної стратифікації.

Соціальний статус в соціології в п'яти контекстах. Основні напрями вивчення статусу. Динамічний аспект соціального статусу. Статусний набір (портрет) індивіда. Динаміка статусного портрету людини. Різні методологічні підходи до вирішення питань про суть, витoki та перспективи розвитку соціальної стратифікації. Конфліктний підхід та його представники. Функціональний підхід. Еволюційний підхід. Неоверіанський, неомаркситський та постмодерністський напрями.

Середній клас та його функції у суспільстві. “Андерклас”. Найбільш значимі причини соціальної диференціації.

Основні напрямки досліджень соціальної мобільності в трансформаційному суспільстві. Інтерпретація поняття “мобільність” у західній соціологічній думці. Професійна мобільність та вивчення професійного самовизначення з позицій соціально-трудова переміщень.

Зміни соціальної структури як відтворення суспільства. Процес соціального відтворення. Механізми відтворення соціальної ієрархії. Чинники соціального відтворення. Чинники впливу макро-, мезо- та мікросередовища. Типологія відтворення: деструктивне, просте (статичне) і інтенсивне. Механізми та джерела відтворення соціальної структури. Специфіка відтворення соціальної структури України: очікування і реальність.

Історія соціології (Передісторія соціології)

Історія соціології як предмет вивчення. Етапи формування знань про суспільство. Предмет історії соціології. Місце історії соціології в системі соціологічного знання. Предмет соціології, історії соціології та історичної соціології. Проблема періодизації історії соціології та можливі критерії виділення періодів. Історія соціології та історія соціальної думки: загальне та особливе. Особливості розвитку соціології у різних країнах. Універсальне і специфічне в розвитку соціологічного знання. Основні підходи до аналізу історико-соціологічного процесу: хронологічний, проблемний, національний, персоніфікований. Школи, парадигми, напрями, перспективи в соціології. Мультипарадигмальність сучасної соціології. Міждисциплінарний підхід, «соціологізація» близьких за предметом наук. Історична соціологія: проблеми і перспективи. Ретроспективний аналіз в соціології.

Розвиток соціальних поглядів Стародавнього світу. Соціальні погляди епохи Середньовіччя Соціальне знання та дослідження Нового часу (XVII – поч. XIX ст.) Соціологічні ідеї консерватизму, лібералізму та утопічного соціалізму. Виникнення та розвиток соціології у XIX ст. Соціально-історичні передумови виникнення соціології. Позитивізм О. Конта. Оцінка і переоцінка ідей О. Конта в історико-соціологічному контексті розвитку соціологічної думки. Еволюціоністська соціологія Г. Спенсера. Загальна характеристика соціологічного натуралізму. Натуралістичні школи у соціології др. пол. XIX – поч. XX ст. Соціал-дарвінізм. Расово-антропологічна школа. Географічний напрямок у соціологічній думці XIX ст. Соціологічна концепція марксизму. К. Маркс та Ф. Енгельс. Вплив марксизму на політичне життя, ідеологію та суспільні науки XIX – поч. XX ст. Психологічний напрямок у соціології XIX поч. XX ст. Передумови виникнення психологічного напрямку в соціології. Криза натуралізму в соціології. Виникнення та розвиток психології як науки. «Психологія народів» В. Лацаруса і Г. Штейнталя, В. Вундта. Психологія натовпу Г. Лебона. Теорія наслідування Г. Тарда. Еволюційно-психологічний напрямок в американській соціології: Л. Уорд, Ф. Гіддінс. Інстинктивізм У. Мак-Даугала. Інтераціоналізм Ч. Х. Кулі, У. А. Томаса та Дж. Г. Міда.

Історія соціології (Класична соціологія)

Причини виникнення класичної соціології к. XIX – п. XX ст. Соціологічна концепція Е. Дюркгайма Французька соціологія поч. XX ст. Школа Е. Дюркгайма Внутрішня суперечливість соціологічних поглядів Е. Дюркгайма. Антипозитивізм в соціології і формування академічної соціології у Німеччині. Німецька соціологічна класика. Формальна соціологія (к. XIX – п. XX ст.): Ф. Тьонніс як засновник німецької класичної соціології. Формальна соціологія Г. Зіммеля. Соціологічне вчення М. Вебера. Німецька соціологія між світовими війнами. Соціологія і націонал-соціалізм Інститут соціальних досліджень і Франкфуртська школа Критична теорія суспільства. Неомарксизм Франкфуртської школи. Італійська соціологія к. XIX - поч. XX ст. Політична соціологія в Італії між світовими війнами. Соціологічна система В. Парето. Значення історії західної соціології к. XIX - поч. XX ст. для подальшого розвитку соціології як науки Розвиток національних шкіл у соціології на поч. XX ст. Соціологія XX ст.: загальна характеристика, предмет, періодизація. Соціологічні аспекти психоаналізу. Неофрейдистські концепції. Гуманізм соціологічної концепції Е. Фромма. Соціологія в Австрії поч. XX ст. Неомарксизм Д.(Г.) Лукача, А. Грамші. Ранній функціоналізм. Британська школа соціальної антропології. Ранній етап у розвитку американської соціології. Особливості виникнення і розвитку соціології США. Американська соціологія: діалектика загального та особливого у виникненні та розвитку. Чиказька школа в соціології. Її основні етапи, досягнення, значення для наступного розвитку соціології. Емпірична соціологія в США у 1920-1930 рр. Чиказька соціологічна школа: зародження, розквіт і занепад.

Історія соціології (Європейська та американська соціологія XX ст.)

Основні парадигми соціології XX ст. Характерні риси новітньої соціології. Структурні парадигми. Структурно-функціональний аналіз та теорія дії Т. Парсонса. Вчення Т. Парсонса про соціальну поведінку. Р. Мертон: розвиток структурно-функціонального аналізу. Радикальна соціологія в Америці. Критика структурного функціоналізму. Ч. Р. Міллз, А. Гоулднер, І. Горовіц Ч. Міллз та А. Гоулднер: переосмислення соціальної теорії. “Соціологія соціології” А. Гоулднера. Соціологія конфлікту. Конфлікти у суспільстві та їх наслідки. Інтерпретативна парадигма. Основні положення символічного інтераціоналізму. Теорія соціального обміну та біхевіористська соціологія: Дж. Хоманс та П. Блау. Феноменологічний напрям у соціології. Поняття феноменологічної соціології та її теоретичні джерела. Етнометодологія: сучасні різновиди. Інтегральна соціологія. “Соціальна і культурна динаміка” П. Сорокіна. Сучасні теоретичні пошуки у соціології. Основні напрями та особливості сучасної західної теоретичної соціології. Висновки і перспективи розвитку соціології у к. XX ст.

Історія соціологічної думки в Україні

Особливості формування та становлення соціологічної думки в Україні. Історія української соціології як предмет вивчення. Етапи формування знань про українське суспільство. Універсальне і специфічне в розвитку соціологічного знання. Формування та розвиток української академічної соціології. Женевський гурток. Політична соціологія М. Драгоманова. Соціологічні проблеми в творчості О. Потебні. Соціологічна думка в Україні та Росії на поч. XX ст. Б. Кістяківський та його проект

створення наукової соціології. Соціологічний підхід М. Грушевського. Українська соціологія поч. ХХ ст. в еміграції. Соціологічна концепція М. Шаповала. Український інститут громадознавства у Празі. «Класократична» версія моделювання української державності В. Липинського. Соціологічні погляди В. Старосольського. Соціологічні погляди О.Бочковського. Соціологічні студії в еміграції після Другої світової війни. Українська радянська соціологія. Українська соціологія сьогодні: досягнення та проблеми розвитку. Система організації та координації соціології як науки у сучасній Україні (указ Президента «Про розвиток соціологічної науки в Україні» від 25 квітня 2001 р.) Соціологічні установи та центри. Інститут соціології НАН України. Соціологічна асоціація України. Система соціологічної освіти в сучасній Україні. Соціологічні факультети, відділи, кафедри. Актуальні дослідницькі проблеми сучасної української соціології. Сучасний стан та перспективи розвитку соціології в Україні та Європі.

Методологія конкретно-соціологічних досліджень

Онтологія, епістемологія, методологія та методи конкретно-соціологічного дослідження. Колесо науки: дедукція та індукція. Роль парадигми при проведенні конкретно-соціологічного дослідження. Проблема дослідження причинно-наслідкового зв'язку в конкретно-соціологічних дослідженнях. Проблема надійності та валідності даних конкретно-соціологічного дослідження. Дані: квантитативне versus квалітативне, первинне versus вторинне, ретроспектива versus проспектива. Основні методи збору даних: інтерв'ювання, спостереження, вторинний аналіз. Технологія спостереження. Технологія експерименту та квазі-експерименту. Дослідження випадку (case study). Етнографічні дослідження. Вторинний аналіз, використання офіційної статистики. Критичний аналіз методу вторинного аналізу. Проблеми біангуляції та тріангуляції в конкретно-соціологічних дослідженнях. Практичні аспекти організації та проведення проекту комплексного конкретно-соціологічного дослідження.

Основи математичних методів у соціологічних дослідженнях

Характеристики шкал вимірювання: номінальна, порядкова, інтервальна, метрична. Процедура програмування змінних для SPSS-файлу на підставі запитань та віял відповідей стандартизованої анкети. Основні принципи кодування відкритих запитань. Основні підходи щодо програмування похідних змінних в режимі RECODE: 1) групування дискретних числових даних у межах однієї змінної; 2) перегрупування елементів шкали вимірювання змінної. Особливості створення похідних змінних у режимі COMPUTE на основі даних з декількох базових змінних. Принципи обчислення двохвимірних частотних та відсоткових розподілів. Правила зважування випадків під час ремонтування вибірки. Основні принципи аналізу множинних відповідей: 1) дихотомний метод; 2) категоріальний метод. Міри описової статистики окремо виділених числових вибірок: частотний та відсотковий розподіли, процентилі, квартилі, міри варіації (розсіювання), міри центральної тенденції, міри розподілу. Загальні принципи тестування статистичних гіпотез. Правила проведення тесту Колмогорова-Смірнова для перевірки форми розподілу.

Якісний аналіз кількісних баз даних.

Основні властивості функціональної і кореляційної залежностей. Правила застосування критерію Пірсона (критерію χ^2) для визначення статистичної залежності двох номінальних ознак. Основні принципи перевірки гіпотез про середнє: двох залежних числових вибірок, двох незалежних числових вибірок, більше, ніж двох незалежних числових вибірок. Методична основа аналізу кореляцій: коефіцієнти кореляцій Спірмена та Пірсона, позитивна та негативна кореляції. Основні принципи проведення регресійного аналізу: проста та множинна лінійна регресія. Правила проведення стандартного факторного аналізу з обертанням матриці за методом варимакса. Методична основа кластерного аналізу з великою кількістю спостережень (з використанням методу к-середніх). Потреба та принципи застосування непараметричних тестів.

Кількісні методи соціологічних досліджень

Концептуалізація – операціоналізація – вимірювання: три базових стадії кількісного соціологічного дослідження. Робочі гіпотези дослідження: їхня роль при проведенні кількісного соціологічного дослідження, типологія та приклади формулювання. Типи кількісних емпіричних досліджень, види анкетних опитувань. Проект та програма статистичного соціологічного дослідження: призначення, структура та принципи формування. Основні принципи конструювання інтегрованих шкал вимірювання (соціологічних індексів). Основні вимоги щодо формулювання варіантів запитань стандартизованої анкети та віял відповідей на них. Основні вимоги щодо конструювання вибіркової сукупності: надійність й валідність. Основні принципи конструювання вибіркової сукупності. Правила розрахунку об'єму і допустимої помилки вибірки. Основні правила конструювання багатошаблевих вибірових сукупностей зі застосуванням різних принципів.

Якісні методи соціологічних досліджень

Основні методи збору якісної соціологічної інформації, зокрема: глибинне інтерв'ю, фокус групова дискусія, спостереження, тощо. Місце “якісних” методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання. Теоретична основа, ключові категорії та поняття “якісної” соціології. Знання теоретичних напрацювань зарубіжних і вітчизняних соціологів, в яких знайшли відображення вище зазначені процеси і явища. Поняття: «розуміюча соціологія», «соціальна дія», «соціальна взаємодія», «драматургія соціального світу», «роль», «повсякденне», «модель інтеракції», «злам рамки», «дискурс», «симулякр», «глибинне інтерв'ю», «фокус групова дискусія», «спостереження», «автоспостереження», тощо.

Програмування соціологічного дослідження

Пошукове та пілотажне соціологічне дослідження. Різновиди повторного соціологічного дослідження. Соціологічне опитування та його різновиди. Методологічна частина програми соціологічного дослідження: проблемна ситуація, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження. Методологічна частина програми соціологічного дослідження: теоретична інтерпретація, операціональна інтерпретація, робочі гіпотези. Особливості методичної частини програми дослідження, виконаної в рамках кількісного соціологічного дослідження. Особливості методичної частини програми дослідження, виконаної в рамках якісного соціологічного дослідження. Інструментарій соціологічного дослідження. Валідність, надійність та триангуляція у соціологічному дослідженні. Методологія та методика соціологічного експерименту. Процедура соціологічного експерименту та відбір експериментальних груп. Класифікація експериментів. Особливості наукового спостереження. Види спостережень. Переваги та недоліки спостереження. Методологія експертного опитування. Тести у соціологічних дослідженнях. Проективні методики. Соціометричний тест. Аналіз документів як метод соціологічного дослідження. Підсумкові документи соціологічного дослідження: звіт. Український досвід програмування соціологічних досліджень: дослідження Інституту соціології НАН України. Міжнародний досвід програмування соціологічних досліджень: «Європейське соціальне дослідження», «Світове дослідження цінностей» тощо.

Соціологія управління

Управління як специфічний вид людської діяльності. Об'єкт і предмет соціології управління. Рівні і функції менеджменту. Особливості професії «менеджер». Основні теорії (школи) менеджменту ХХ ст.: класична теорія менеджменту; поведінкова теорія менеджменту; кількісна теорія менеджменту. Планування та цілі організації. SWOT – аналіз. Основні фактори побудови організації. Бюрократична модель проекту організації. Головні форми проектування організації. Організаційні зміни та інновації. Контроль у процесі управління. Написання дослідницького проекту. Формування кошторису проекту, написання заявки на його фінансування. Управління людськими ресурсами. Лідерство в організаціях. Головні теорії лідерства. Ухвалення управлінського рішення. Організаційна культура. Мотивація в організаціях. Моделі (теорії) мотивації. Комунікація в організаціях. Управління конфліктами в організаціях.

Залагодження конфлікту: основні стилі. Маніпулювання у процесі управління. Формування іміджу організації. Робота із ЗМІ.

Економічна соціологія та соціологія праці

Об'єкт та предмет економічної соціології. Рівні соціологічного пізнання: теоретичний та емпіричний, їхній статус у становленні економічної соціології. Економічна соціологія в системі соціальних наук. Структура та функції економічної соціології.

Економічна поведінка як соціологічна проблема. Пристосовницька (адаптивна) поведінка, підприємницька (конкурентна) поведінка, протестна та партнерська економічна поведінка. Комерційна поведінка та її функції. Дистрибутивна (розподільча) поведінка. Виробнича поведінка. Споживча поведінка. Соціальний механізм регуляції трудової поведінки.

Сутність економічної культури. Економічна ментальність як індивідуально-психологічна структура особистості у сфері економічної (господарської) життєдіяльності суспільства. Функції економічної культури. Інституційний і особистісний аспекти економічної культури. Організаційна культура та її складові, принципи, чинники впливу. Технологічна культура та її компоненти. Корпоративна культура та її рівні. Ділова культура.

Сутність підприємництва та його основні функції. Соціологічні теорії підприємництва. Побудова соціального портрета підприємця (підприємництва).

Об'єкт та предмет соціології праці як галузевої соціології. Підходи до визначення предмета соціології праці. Функції соціології праці. Система категорій соціології праці. Трудова діяльність. Цільова спрямованість трудової поведінки та її форми (функціональна та економічна). Зайнятість і ринок праці. Неоднорідність ринку праці. Гнучка зайнятість. Сегментація ринку праці. Форми зайнятості і незайнятості. Сегментація працедавців.

Соціологія міжнародних відносин

Соціологія міжнародних відносин як наука. Основні напрямки розвитку наук про міжнародні відносини. Особливості національних шкіл соціології міжнародних відносин. Компаративні дослідження у соціології міжнародних відносин. Інтегровані показники у крос-національних дослідженнях. Провідні компаративісти сучасності. Неомарксизм як напрямок соціології міжнародних відносин. Видозміни конфлікту у сучасному світі. Ф.Фукуяма, С. Гантінгтон, Е. Саїд. Справжнє зіткнення цивілізацій (за П. Норріс та Р. Інглегартом). Видозміни конфлікту у сучасному світі. Теорія третьої хвилі (О. та Х.Тоффлери). Різновиди акторів на міжнародній арені. Етатизм vs. "світове громадянське суспільство". Глобалізація як вирішення та джерело соціальних проблем. Глобальні соціальні нерівності. Теорія мережевого суспільства (М.Кастельс). Соціальний вимір сучасних телекомунікаційних технологій. Методи соціологічного аналізу міжнародних відносин

Соціологічний аналіз політичних систем

Механістичні, органі стичні та синтезовані уявлення про систему у соціології. Підходи до аналізу політичної системи. Моделі політичної системи (Д. Істон, Г.

Алмонд). Структура і функції політичної системи. Поняття легітимності у політичній соціології (різновиди та способи вимірювання). Поняття політичної ефективності та її індикатори. Концепції ролі держави у політичній системі: державний соціалізм, держава загального добробуту, держава «нічний сторож». Методика конструювання та ранжування країн світу за індексом держав, які зазнали поразку (Failedstateindex). Типології партійних систем та місце України у них. Походження партій та структура партій. Соціологічний аналіз виникнення та функцій соціальних рухів. Третій сектор в соціологічних теоретизаціях та політичній практиці. Структура та зміст політичної культури і свідомості. Громадянська та тоталітарна політична культура: порівняння ідеальних типів. Соціологічна діагностика стану масової політичної свідомості (шкала аномії, шкала авторитаризму, шкала цинізму). Теорії транзиту: зміст та критика Теорії трансформації. Хвилі демократизації. Політичні трансформації на пострадянському просторі. Соціальний капітал як інтегральна характеристика соціальної системи: політичний вимір. Гібридні політичні режими. Кольорові революції: спільне і відмінне. Немарксистська теорія революцій. Марксистська теорія революцій. Електоральний авторитаризм та віртуальна демократія. Соціальний капітал у крос-національних дослідженнях

Соціологія політики

Становлення соціології політики як науки. Соціологія політики: предмет, методи, парадигми. Політика та влада як соціальні феномени. Держава як центральний елемент політичної системи. Концептуалізації політичного простору. Стратифікація політичного простору. Суб'єкти політики. Механізми функціонування політичної сфери. Еліти: функціонування і дослідження. Соціологічне дослідження політичного лідерства. Групи інтересів, соціальні рухи та «третій сектор». Етноси і політика. Політика і релігійні групи

Політичні ідеології: феномен, історія та тенденції сучасного розвитку. Форми вияву і вивчення масової політичної свідомості. Форми і фактори політичної участі. Специфіка політичного вибору, його вивчення. Методика проведення exitpoll. Крос-національні компаративні дослідження у галузі соціології політики. Тенденції розвитку українського суспільства у політичній сфері.

Соціологія особистості

Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Співвідношення понять “людина”, “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”. Соціологічний підхід до проблеми особистості та основні напрямки її дослідження. Основні методи вивчення особистості. Еволюція соціально-філософських уявлень про людину. Становлення особистості та її соціалізація: особливості, чинники, форми та механізми. Поняття соціальної адаптації, основні етапи та індикатори. Теоретико-методологічні засади розуміння ідентичності. Групова ідентичність як результат процесу ідентифікації. Основні підходи до конструювання класифікатора групових ідентичностей. Варіанти структурування особистості. Ціннісне ядро особистості. Соціальна типологія особистості. Розвиток особистості та її життєвий простір. Становище особистості в системі наявних соціальних відносин. Соціальний статус особистості. Зміст соціальної ролі. Активність особистості як форма вияву її

індивідуальності: поняття, форми та різновиди. Соціальний контроль як механізм соціальної регуляції поведінки особистості. Спосіб життя особистості: структурні елементи та важливі показники. Сенс життя та світогляд особистості. Сутність особистісної гармонії. Визначальні чинники гармонійного розвитку. Особистісні дисгармонії та їхній сенс.

Соціологія молоді

Молодь як соціальна спільнота. Державна молодіжна політика в Україні. Молодь у політичних відносинах. Участь молоді у громадському житті. Молодіжні організації і рухи. Роль молоді у розвитку культури. Вільний час молодих українців. Молоді люди в економічній та соціальній сферах. Молодь у системі освіти. Особливості молоді сім'ї в Україні. Молодь і релігія. Девіантна поведінка молоді.

Галузеві соціологічні теорії (соціологія сім'ї)

Категоріальний апарат соціології сім'ї. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група. Функції сім'ї. Характеристика сім'ї в домодерний період (дофамілістична стадія розвитку та традиційне суспільство). Характеристика сім'ї в модерний період. Характеристика сім'ї в постмодерний період. Теоретичні погляди Е.Гідденса на розвиток сучасної сім'ї. Теоретичні погляди О.Тоффлера на розвиток сучасної сім'ї. Теоретичні погляди З.Баумана та У.Бека на розвиток сучасної сім'ї. Класичні теоретичні підходи до інтерпретації та аналізу сім'ї. Сучасна українська сім'я: динаміка розвитку. Дітородні орієнтації в сучасній Україні. Взаємовідносини між батьками та їхніми неповнолітніми та дорослими дітьми в сучасному українському суспільстві. Гендерні відносини в сучасній українській сім'ї. Поняття сімейної політики та її компоненти. Типи сімейної політики. Сімейна політика в Україні. Сім'я як об'єкт соціальної роботи. Шлюбна та сексуальна поведінка в сім'ї. Репродуктивна, соціалізаційна та подружня поведінка.

Етносоціологія

Основні етносоціологічні концепції, теорії походження етносу і нації, їх типологізації. Терміни “етнос”, “нація”, “народ”, “раса” та визначити такі етносоціологічні категорії, як “етнічна група”, “етнографічна група”, “етнічна меншина”. Знання про ключові етносоціологічні категорії та поняття. Методологія та методика етносоціологічного дослідження. Окрім традиційних соціологічних та соціально-психологічних методів вивчення етнонаціональних процесів, розглядається широкий спектр методів дослідження таких явищ, як етнічні стереотипи, образ “чужого”, етносоціальна дистанція, конструювання та деконструювання етнічної/національної ідентичності, дискурс-аналіз тощо. Остання частина курсу спрямована на аналіз окремих випадків (case studies). Розглядаються наступні теми: Час (колективна пам'ять) і простір (уявлення про “рідну землю”) як елементи етнічної і національної ідентичності; етнічні та національні процеси в сучасній Україні; ісламська ідентичність в Україні; вивчення проявів антисемітизму в соціумі; гендерний вимір націоналізму.

Соціологія громадської думки

Становлення, предмет і об'єкт соціології громадської думки. Теоретичне та практичне значення вивчення громадської думки. Дискусії щодо природи громадської думки. Особливості та основні ознаки громадської думки як соціального феномена. Проблеми емпіричної ідентифікації громадської думки. Сутність та типології суб'єктів громадської думки. Поняття та класифікація каналів передачі соціальної інформації та виразу громадської думки. Громадська думка як соціально-політичний інститут та інститут соціального контролю. Функції громадської думки. Основні етапи формування та розвитку громадської думки. Джерела формування громадської думки. ЗМІ як засіб формування та артикуляції громадської думки. Специфіка громадської думки як адресата пропагандистського впливу. Громадська думка в політичній діяльності та соціальному управлінні. Основні напрямки маркетингових досліджень та громадська думка. Вивчення громадської думки в Україні та світі.

Соціологія релігії

Соціологія релігії як галузь соціологічного знання. Методологічні принципи та методи соціології релігії. Релігія як елемент соціальної системи. Проблема визначення поняття „релігія”. Функції релігії. Соціологія релігії в системі соціогуманітарних знань. Концепції релігії XIX ст. (О. Конт, Г. Спенсер). Класичні теорії релігії (Е. Дюркгайм, М. Вебер). Функціональні та соціально-антропологічні теорії (Б. Маліновський, А. Редкліф-Браун). Марксистська та нео-марксистська теорія (К. Маркс, О. Мадуро). Функціональні та структурно-аналітичні теорії релігії (Т. Парсонс, Дж. Йінгер). Сучасні концепції релігії (Р. Белла, Глок, Старк). Розгляд світових релігій в соціологічній перспективі. Типи релігійних організацій (церква, деномінація, секта). Секуляризація та сучасні релігійні тенденції. Релігія як символічна система. Релігія і магія. Релігія, соціальна мобільність та стратифікація. Гендерні аспекти релігії. Особливості релігії в пострадянському суспільстві.

Соціологія міграції

Поняття міграція, імміграція, еміграція. Приймаюче та висилаюче суспільства. Класифікації міграції. Предмет дослідження соціології міграції на макро-, мезо- та макрорівнях. Основні принципи соціологічного дослідження міграцій (С. Каслз)

Теоретичні підходи до дослідження міграцій: неокласична теорія міграції, нова економія міграції, теорія подвійного ринку праці, глобалізаційна теорія, теорія «протягування і відштовхування» (push-pull theory), міграційні мережі, системний підхід, інституційна теорія. Транснаціональна перспектива у дослідженні сучасних міграцій (Л. Пріс, Н. Глік-Шілер). Критика «контейнерної теорії суспільства». Транснаціональні соціальні простори в яких відбувається взаємодія трансакторів. Історичний розвиток міграційних процесів. Основні функції міграції: демографічна, економічна, політична, етно-культурна, соціальна, індивідуально-психологічна. Поняття адаптації. Соціальна, культурна та психологічна адаптація мігранта до нового середовища. Поняття інтеграції. Концепції соціальної інтеграції іммігрантів: асиміляція, включення та участь, злиття, рівність та мультикультуралізм (А. Рудігер,

С. Спенсер). Шість моделей адаптації мігрантів. Поняття міграційної політики. Політика інтеграції іммігрантів та адаптаційна політика. Ідентичність мігранта та міграційна ідентичність. Міграція у взаємозв'язку із глобалізацією.

Залучення України у світові міграційні процеси на поч. 1990-х рр. Соціально-демографічні, соціокультурні та географічні характеристики сучасної української еміграції. Проблеми соціального сирітства, пов'язані з еміграцією. Імміграція в Україну у 1990-х рр.: репатріанти, біженці, шукачі притулку. Специфіка міграційної політики в Україні.

Теорії постіндустріального суспільства

Місце теорій постіндустріального суспільства в структурі сучасного соціологічного знання. Витоки дискурсу постіндустріалізму та його зв'язок із позитивізмом. Уявлення про індустріальний розвиток та його етапи. Позитивізм про історичну спадковість різних соціальних систем як передумову становлення теорій постіндустріального суспільства. Методологічний інструментарій теорій постіндустріального суспільства: множинність варіантів. Головні ознаки постіндустріального суспільства та їхня модифікація. Проблема ознак суспільств постіндустріального типу в історії соціологічної думки. Соціальні та політичні конфігурації суспільств постіндустріального типу. Висунення культури на провідні позиції у розвитку суспільств постіндустріального типу. Проблема особистості у постіндустріальному дискурсі. Переосмислення проблем капіталу, вартості і багатства як наріжних у теоріях постіндустріального суспільства. Постіндустріальні тенденції і світ. Постіндустріальний розвиток і Україна.

Соціологія постмодерності

Місце доби постмодерну в соціокультурному розвитку людства. Світоглядні рамки дів премодерну, модерну та постмодерну. Структуралізм і постструктуралізм та їхня роль у становленні постмодернізму. Постулати постмодерної соціальної теорії: культура як система знаків, світ як "текст", смерть суб'єкта, децентрація, постмодерністська чутливість. М. Фуко: влада, дискурс та нагляд. Концепція плинної модерності З. Баумана. Постсучасне суспільство у розумінні Ф. Джеймісона: етапи розвитку капіталізму і пізній капіталізм з його культурною домінантою. Ж. Бодрійяр про "гіперреалізацію соціального". Особливості постмодерних ідентичностей. Теорії інформаційного суспільства. Конс'юмеризм та конс'юмеристське суспільство. **Нове прочитання постмодерності на поч. XXI ст. Наскільки Україна є постмодерною?**

Історія та колективна пам'ять

Місце основних теоретичних підходів до вивчення соціальних проявів пам'яті у сучасній системі гуманітарних та соціальних наук (зокрема соціології, історії, культурології та політології). Зв'язок між ключовими соціальними інститутами та процесами формування історичної пам'яті. Ключові концепції феноменів пам'яті та соціального конструювання історичного минулого та необхідною термінологією. Розгляд теорії П.Нори та М. Гальбвакса. Поняття: "групова/індивідуальна пам'ять",

"соціальна пам'ять", "колективна пам'ять", "національна пам'ять", "історична свідомість", "історична ментальність", "репрезентація минулого", "місця пам'яті", "усна історія", "жива історія", «внутрішня деколонізація пам'яті» «зовнішня деколонізація пам'яті», «місця пам'яті» тощо. Роль освітніх інститутів у репродукції історичного минулого. Історична пам'ять і масова культура. Масова культура, шоу-бізнес і функціонування історичного минулого. Зв'язок історії та процесів формування пам'яті, проблема невідтворності та етики пам'яті. Методологія дослідження історичної пам'яті.

Рекомендована література

- Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ, 2001.
- Антонов А. И. Социология семьи [Електронний ресурс]: учебное пособие / А. И. Антонов, В. М. Медков. – М.: Изд-во МГУ: Изд-во Международного университета бизнеса и управления ("Братья Карич"), 1996. – 304 с. – Режим доступу до даних: <http://www.socioline.ru/node/406>
- Арон Р. Этапы развития социологической мысли / Пер. з фр. Г. Філіпчука. – К.: Юніверс, 2004. – 688 с.
- Артемьев А.И. Социология личности / Артур Игоревич Артемьев. – [2-е изд.]. – М.: ООО "Арбат – XXI", 2001. – 256 с.
- Асп Э.К. Введение в социологию. – М.: Алетейя, 2000. – 256 с.
- Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. – М.: Академия, 2004. – 758 с.
- Бауман З. Плинные часы. Життя в добу непевності. – К.: Критика, 2013. – 176 с.
- Бодрияр Ж. Симулякри і симуляція. – К.: Основи, 2004. – 230 с.
- Бурлачук В. та ін. Біля витоків соціологічної думки в Україні / В. Бурлачук, М. Молчанов, В. Степаненко; Під ред. В. Танчера; Ін-т соціології НАНУ. – Київ:, 1996. – 114 с.
- Буравой М. Социология и неравенство // СОЦИС. – 2015. - № 7. – С. 5-14.
- Вахштайн В. Пост-пострадянська соціологія: кінець першого акту // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2011. - № 2. – С.59-78.
- Вишняк О. Електоральна соціологія. – К.: ІСНАНУ, 1998. – 310 с.
- Волков Ю.Г. Социология: история и современность / Ю.Г. Волков, М. А. Гулиев, В. Н. Нечипуренко, С. И. Самыгин. – Изд. 2-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 668 с.
- Гавра Д.П. Общественное мнение как социологическая категория и социальный институт – СПб.: ИСЭП РАН, 1995. – 235 с.
- Гараджа В. Социология религии: Учеб. пособие для студентов и аспирантов гуманитарных специальностей. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 348 с.
- Гелрігел Д. Організаційна поведінка. – Київ, 2001.

- Глобальні модерності /за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона. – К.: Ніка-центр, 2008. – 400 с.
- Головатий М.Ф. Соціологія молоді. Курс лекцій. / М. Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2006. – 304 с.
- Горбачик А.П., Сальнікова С.А. Аналіз даних соціологічних досліджень засобами SPSS: Навч. посіб. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 164 с.; іл.
- Гофман А. Б. Классическое и современное: Этюды по истории и теории социологии. – М.: Наука, 2003. – 783 с.
- Громов И. А., Мацкевич А. Ю., Семенов В. А. Западная социология. СПб. – Санкт - Петербург: Ольга, 1997. – 372 с.
- Геллнер Е. Нації та націоналізм. – Київ, 2003.
- Добренев В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования: Учебник. – М: ИНФРА-М, 2004. – 768 с.
- Економічна соціологія. Навчальний посібник. / За ред. В.М. Ворони, В.Е. Пилипенка. – К., 1997.
- Западноевропейская социология XIX – начала XX веков. Тексты: Учеб. пособ. для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец. «Социология» / Под общ. ред. В.И. Добреневой. – М.: Изд. Междунар. ун-та бизнеса и упр., 1996. – 520 с.
- Зарубежная социология XX века: Хрестоматия. Тексты /Отв. Ред. В.Г. Городяненко. – Днепропетровск: Издательство ДНУ, 2001. – 336 с.
- Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології (від античності до початку XX ст.) – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
- Зборовский Г. Е. История социологии: учебник / Г. Е. Зборовский. – М.: Гардарики, 2007. – 608 с.
- Зборовский Г.Е. Общая социология: учеб. [3-е изд. Испр. и доп.]. – М.: Гардарики, 2004. – 592 с.
- Зовнішня трудова міграція населення України: звіт [Електронний ресурс] / [заг. ред. Укр. центр соц. реформ, Держ. ком. статистики України]. – К., 2009 – Режим доступу до даних: <http://www.openukraine.org/ua/programs/migration/research-program/>
- История социологии: Учеб. Пособие / А. Н. Елсуков, Г. Н. Соколова, Т. Г. Румянцева, А. А. Грицанов; Под общ. Ред. А. Н. Елсукова и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Выш. Шк. 1997.
- История теоретической социологии. В 4-х т. /Отв. ред. и составитель Ю. Н. Давыдов. – М.: Изд-во “Канон+” ОИ “Реабилитация”, 2002.
- Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура. – М., 2000. – 606 с.
- Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. – Київ, 1999.
- Кімвел М. Гендероване суспільство / Пер. з англ. – К: Сфера, 2003. – 490 с.
- Коваліско Н.В., Кудринська А.І. Основи економічної соціології: навч.-метод. посібник /Н.В. Коваліско. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 442 с.
- Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: Навчальний посібник – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 328 с.
- Коваліско Н. В. Стратифікаційний аналіз сучасного суспільства: Навчальний посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 312 с.

- Кравченко А. И. История зарубежной социологии: учебное пособие для сузов. – М.: Культура, Академический Проект, 2005. – 704 с.
- Криза в Україні: зони ураження. Погляд соціологів. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2010. – 116 с.
- Кутуєв П.В. Ключові проблеми політичної соціології: Підручник. – К.: Центр Вільної Преси, 2001. – 236 с.
- Кутуєв П.В. Соціальна реальність і трансформації ХХ століття: між концепціями та утопіями // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. – 2012. - № 3. – С. 68-76.
- Кутуєв П.В. Подорож на Схід: переОРІЄНТация сучасного соціологічного дискурсу. – К.: НПУ, 2009. – 214 с.
- Марков І. Українська трудова міграція в ЄС: Соціологічно-статистичний портрет / І. Марков. // На роздоріжжі. Аналітичні матеріали комплексного дослідження / [під ред. І. Маркова]. – Л., 2009. – С. 21-86.
- Методологія та методи визначення інтегральних соціальних показників / Відп. ред. Ю.І. Саєнко. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2004. – 372 с.
- Монсон П. Современная западная социология: теория, традиции, перспективы./ Пер. со шв. – СПб.: изд-во “Нотабене”, 1992. – 445 с.
- Морис Хальбвакс. Коллективная и историческая память // <http://www.nz-online.ru/index.phtml?cid=10010434>
- Мудрик А.В. Социализация человека: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 304 с.
- Мусієздов О.О. Історія української соціології: Навчально-методичний посібник. – Харків, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2004. – 117 с.
- Немировский В.Г., Невирко Д.Д. Социология человека: От классических к постнеклассическим подходам. Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 304 с.
- Новая индустриальная волна на Западе. Антология. – М.: Академия, 1999.
- Нора Пьер Всемирное торжество памяти // <http://www.nz-online.ru/index.phtml?cid=10010434>
- Основи теорії гендеру. Навчальний посібник. – Київ: К.І.С., 2004. – 536 с.
- Оссовський В. Л. Соціологія громадської думки. – К.: ПЦ «Фоліант», ВД «Стилос», 2005. – 186 с.
- Панина Н.В. Избранные труды по социологии: В трёх томах. – Том I. Вопросы теории, методологии, технологии социологического исследования и профессиональной этики / Сост., ред., вступ. статья Е.И. Головахи. – К.: Факт, 2008. – 472 с.
- Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій/ Міжнародний фонд „Відродження”. – К.: Наукова думка, 1996. – 232 с.
- Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. – К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2004. – 270 с.; іл.
- Парашевін М. Релігія та релігійність в Україні. – К.: Ін-т політики, Ін-т соціології НАН України, 2009. – 68 с.
- Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – К.: УІСД, 2001. – 242 с.

- Петрушина Т. А креативны ли мы? К вопросу об инновационной культуре населения Украины // Соціальні виміри суспільства. Зб. наук. праць. Вип. 5 (16). – К.: Ін-т соціології НАН України, 2013. – С. 312-323. <http://i-soc.com.ua/files/SocVimiry5.pdf>
- Петрушина Т. Інституційні бар'єри інноваційного розвитку економіки України // Українське суспільство 1992-2012. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг. / За ред. д.ек. н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. - К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – С. 165-174. <http://www.i-soc.com.ua/institute/soc-mon-2012.pdf>
- Петрушина Т. Соціальний потенціал економічного розвитку українського суспільства // Вектори змін українського суспільства / за ред. д.ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2014. – С. 24-46.
- Петрушина Т. [Соціальний потенціал інноваційного розвитку економіки України](#) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2014. – №4. – С. 66-93.
- Погорілий О. І. Соціологічна думка ХХ століття. Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 224 с.
- Пріс Л. Руйнування соціального і географічного простору. Міграція між США та Мексикою і виникнення транснаціональних соціальних просторів / Л.Пріс. // Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: [хрестоматія з сучасною зарубіжною соціологією регіонів] / [укладачі Кононов І. Ф., Бородачов В. П., Топольсков Д. М.] – Луганськ: Альма-матер Знання, 2002. – 664 с.
- Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии / Сост. Гараджа В.И., Руткевич Е.Д. – М.: Аспект-Пресс, 1996. в 2-х частях. – 775с.
- Ритцер Дж. Современные социологические теории. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 686 с.
- Ровенчак О., Володько В. Міжнародна міграція: теорія та практика : Монографія. — Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. — 412 с.
- Руткевич М.Н. Общество как система: Социологические очерки. – СПб., 2001. - 268 с.
- Ручка А. А., Танчер В. В. Очерки истории социологической мысли. – К.: Наук. думка, 1992. – 234 с.
- Савельев Ю. Соціологія в пошуках сутності сучасності: систематизація теорій суспільства модерну і модернізації // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. – 2012. - № 3. – С. 45-67.
- Савельев Ю. Суперечності сучасних теоретичних інтерпретацій суспільного розвитку, соціальної еволюції, модернізації та соціальних змін // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. – 2015. - № 3. – С.3-12.
- Семенова В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. – М.: Добросвет, 1998.
- Середа В. В. Етносоціологія: Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 160 с.
- Смелзер Н. Проблемы социологии. Георг-Зиммелівські лекції, 1995. – Львів: Кальварія, 2003. – 128 с.
- Смирнов П.И. Социология личности: учеб. пособ. – СПб.: Социолог. общ-во им. М.М. Ковалевского, 2001. – 380 с.
- Соціологічна думка України: Навч. посібник / М.В. Захарченко, В. Ф. Бурлачук, М. О. Молчанов та ін. – К.: Заповіт, 1996. – 424 с.

- Соціологія: Навч. посібник / За редакцією С.О. Макеєва. – К.: Знання, КОО, 2005. – 455 с.
- Спасибенко С.Г. Социология человека: Учебное пособие. – М.: Экслибрис–пресс, 2007. – 520 с.
- Сулько В. С. Українська соціологічна думка у пошуках істини (зародження і становлення вітчизняної соціології в процесі національного державотворення. Від найдавніших часів до кінця ХІХ століття): Навч. посібник для викладачів і студентів. – К., 1999. – 324 с.
- Тартаковская И.Н. Гендерная социология. – М.: Чистые пруды, 2006. – 368 с.
- Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
- Узилевский Г.Я. Социология личности: Учебно-методическое пособие. – Орел: Изд-во ОРАГС, 2004. – 205 с.
- Устич С.І. Системне дослідження суспільства. – Львів, 1992. - 188 с.
- Фуко М. Наглядати і карати: Народження в'язниці. – К.: Основи, 1998. – 392 с.
- Хьелл. Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер // Пер. с англ. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 608 с. – (Серия “Мастера психологии”).
- Цыганков П.А. Политическая социология международных отношений. – М.: Радикс, 1994. – 320 с.
- Черниш Н.Й. Соціологія. – К.: Знання, 2009. – 468 с.
- Штомпка П. В фокусе внимания повседневная жизнь. Новый поворот в социологии // СОЦИС. – 2009. - № 8. – С. 3-13.
- Штомпка П. Десять тез про статус соціології в нерівному світі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. - № 3. – С.8-10.
- Штомпка П. «Позитивистский» манифест // СОЦИС. – 2015. - № 2. – С. 38-40.
- Ядов В. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: “Добросвет”, “Книжный дом “Университет”, 1998. – 596 с.
- Ядов В.А. Каким мне видится будущее социологии // СОЦИС. – 2012. - № 4. – С.3-7.
- Якісні дослідження в соціологічних практиках / За ред Н.Костенко та Л.Скокової. – К.: ІСНАНУ, 2009.
- Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні ХVІ-ХVІІ ст. – К.: Критика, 2002. – 416 с.
- Яцура В., Гріфін Р. Основи менеджменту. – Львів – Бостон – Нью-Йорк, 2001.
- SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей: Пер. с нем./ Ахим Бююль, Петер Цёфель. – СПб.: ООО “ДиаСофтЮП”, 2002. – 608 с.